

Onderzoek naar vliegroutes van vleermuizen in het Tolhuispark, te Dokkum

A&W-notitie: 22-116

opdrachtgever Gemeente Noardeast Fryslân

projectcode 22-116

Auteur(s) [REDACTED]

status Definitief

datum 14 september 2022

autorisatie [REDACTED] [REDACTED]

kwaliteitscontrole [REDACTED] [REDACTED]

uitvoerder Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Suderwei 2, 9269 TZ Feanwâlden
Matrix II k1.08/1.09, 1098 XH Amsterdam
Tel. 0511 474764, info@altwym.nl, www.altwym.nl

Inhoud

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Methode en uitvoering	2
2. Resultaten	3
3. Beoordeling	5
4. Conclusie	6
Bronvermelding	7
Bijlage I Observaties per periode	8
Bijlage II Ontwerptekening met te kappen bomen	10

Referentie

Ward, S.F., 2022. Onderzoek naar vliegroutes van vleermuizen in het Tolhuispark, te Dokkum. A&W-notitie 22-116. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De gemeente Noardeast-Fryslân is voornemens om op het terrein van het Tolhuispark, te Dokkum een sportpark aan te leggen. Voorafgaand aan deze werkzaamheden is door BügelHajema Adviseurs B.V. een ecologische quickscan uitgevoerd van het terrein om de beoogde plannen te toetsen aan de ecologische wet- en regelgeving (BügelHajema, 2021).

Tijdens de ecologische quickscan is vastgesteld dat er binnen het park lijnvormige structuren aanwezig zijn in de vorm van bomenrijen (zie figuur 1). Deze bomenrijen kunnen mogelijk dienstdoen als vliegroute van vleermuizen. Door de aanleg van het sportpark gaat een groot deel van deze bomenrijen verloren door de kap van de bomen (met uitzondering van de buitenranden). Daarnaast zal er in de eindsituatie sprake zijn van lichtverstoring door lichtmasten en lantaarnpalen. Om deze reden is geadviseerd om vleermuisonderzoek uit te voeren en zo vast te stellen of er sprake is van essentiële vliegroutes van vleermuizen die door de uitvoer van de plannen verloren kunnen gaan. Het vleermuisonderzoek is in de zomer van 2022 uitgevoerd door Altenburg en Wymenga ecologisch onderzoek en de resultaten hiervan staan beschreven in onderhavige rapportage.

Figuur 1. Overzicht van het plangebied, de blauwe pijlen geven aan waar vliegroutes van vleermuizen worden verwacht. (BügelHajema, 2021).

1.2 Methode en uitvoering

In het plangebied worden een aantal soorten verwacht, gebaseerd op waarnemingen (NDFF) en de ecologie van de desbetreffende soorten, deze soorten zijn de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis en de Rosse vleermuis. Volgens het Vleermuisprotocol 2021 dienen er voor een onderzoek naar vliegroutes van de te verwachten soorten twee veldbezoeken uitgevoerd te worden, met een tussenperiode van minimaal 8 weken, in de periode tussen 15 april en 1 oktober. Eén van deze bezoeken dient plaats te vinden tijdens de kraamperiode van deze soorten, dat is tussen 15 mei en 15 juli.

Het onderzoek is uitgevoerd met twee personen. Het vliegrouteonderzoek is uitgevoerd langs de mogelijke vliegroutes en op plekken waar het zicht optimaal was op een zo groot mogelijk deel van de vliegroute (zie figuur 2). Er is gebruik gemaakt van batdetectors van het type Petterson D200 en Petterson D240X.

Het eerste bezoek heeft plaatsgevonden op 2 juni 2022, tijdens de kraamperiode. Het tweede bezoek vond plaats op 28 juli 2022. Een overzicht van de onderzoeksinspanning en de weersomstandigheden tijdens het onderzoek is opgenomen in tabel 1.

Tabel 1. Overzicht van de onderzoeksinspanning en de weersomstandigheden tijdens het vleermuisonderzoek.

Datum	Periode	Weersomstandigheden	
2 juni 2022	21:45 - 00:00 uur	Temperatuur	15 °C
		Windkracht	NW 3
		Bewolking	0/8
		Neerslag	geen
28 juli 2022	21:45 - 23:45 uur	Temperatuur	17 °C
		Windkracht	ZW 3
		Bewolking	0/8
		Neerslag	geen

2. Resultaten

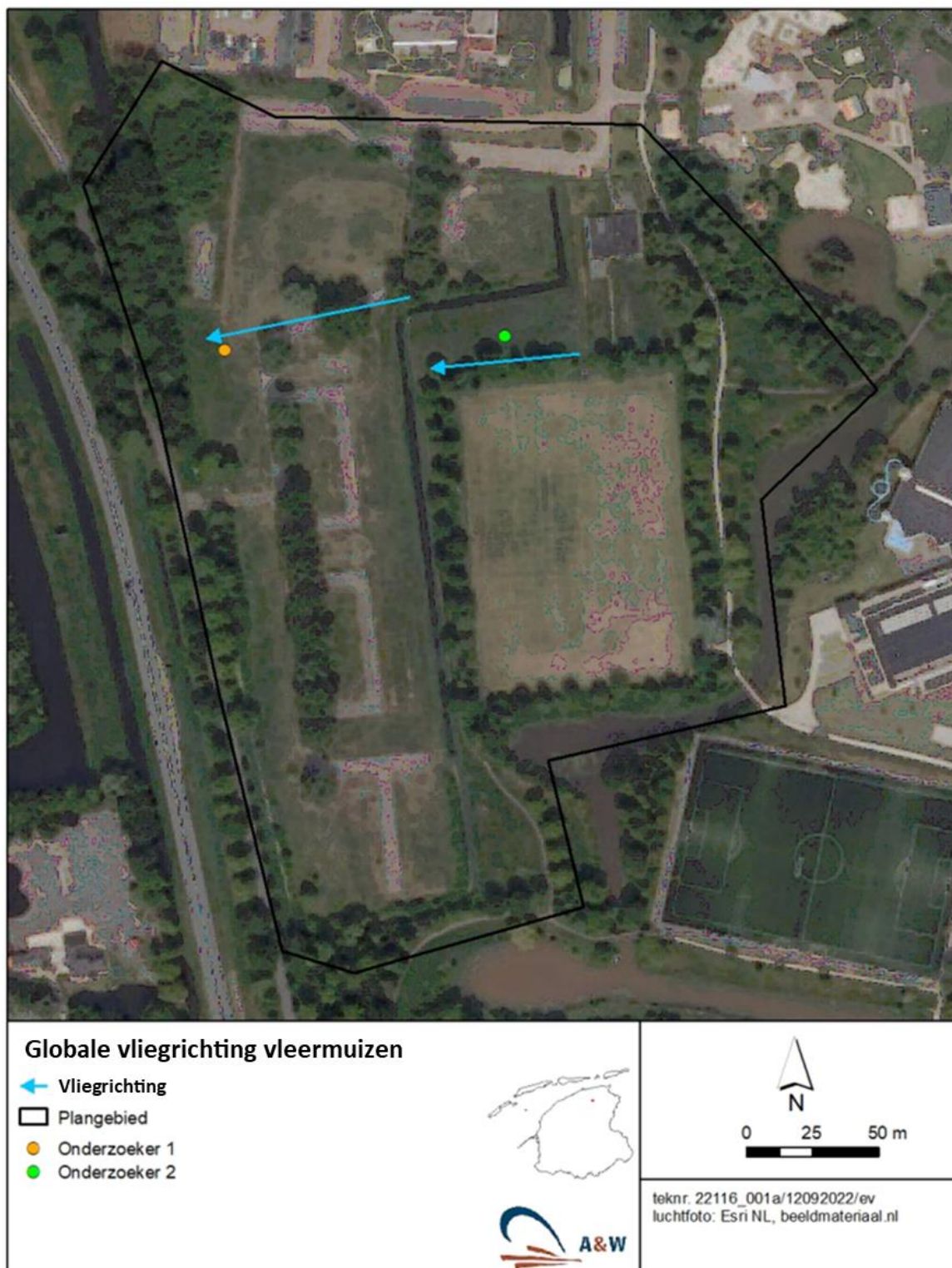
Bij de inventarisaties zijn in totaal drie vleermuissoorten waargenomen, namelijk Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Hieronder is beschreven hoe er van het plangebied gebruik is gemaakt. De ruwe data van de inventarisaties zijn opgenomen in bijlage 1, een samenvatting in tabel 2.

Veruit de meest waargenomen soort is de Gewone dwergvleermuis, die ook de meest algemeen voorkomende in Nederland is. De Gewone dwergvleermuizen vlogen een korte poos na zonsondergang voornamelijk in westelijke richting, een enkeling vloog eerst in noordelijke richting om vervolgens ook richting het westen af te slaan. De Gewone dwergvleermuizen staken over een breed front het park over. De globale vliegrichting is aangegeven in figuur 2. Foeragerende exemplaren van deze soort zijn tevens waargenomen langs de bomen aan de noordzijde van het sportveld, in de ruime omgeving van onderzoeker 2 (zie figuur 2).

Tijdens de beide monitoringsronde werden ook enkele Ruige dwergvleermuizen waargenomen. Tijdens de eerste monitoringsronde vlogen ook deze vleermuizen overwegend in westelijke richting. Tijdens de tweede monitoringsronde zijn ook enkele foeragerende Laatvliegers waargenomen.

Tabel 2. Samenvatting van de waargenomen passages van vleermuizen per soort en per richting.

	Noord	Zuid	Oost	West	Onbekend	Foeragerend
2 juni 2022						
Gewone dwergvleermuis	1	0	2	14	3	17
Ruige dwergvleermuis	0	0	0	2	1	0
Totaal	1	0	2	16	4	17
28 juli 2022						
Gewone dwergvleermuis	1	0	0	8	11	8
Ruige dwergvleermuis	0	0	0	0	1	0
Laatvlieger	0	0	0	0	2	0
Totaal	1	0	0	8	14	8

Figuur 2. Overzicht van het plangebied met globaal aangegeven de aangetroffen vliegrichting van Gewone dwergvleermuis en de locaties van de onderzoekers. (A&W, 2022).

3. Beoordeling

Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat een aantal vleermuizen zich van oost naar west verplaatsten (zie figuur 2). Het betrof hier voornamelijk Gewone dwergvleermuizen.

De vleermuizen staken over een breed front het park over. Door een klein aantal Gewone dwergvleermuizen werd gebruik gemaakt van de bomenrijen van oost naar west, waarna een stuk grasland werd overgestoken. Andere vleermuizen maakten geen gebruik van de bomenrijen. Dit betekent dat als er een grote kolonie vleermuizen in de omgeving aanwezig is, deze dieren verspreid uitvliegen en niet één vaste route volgen. Voor een deel van de dieren dient het park tevens als foerageergebied.

Door de plannen gaan de lijnvormige structuren, die een deel van de waargenomen vleermuizen volgden, verloren. Echter zijn er voldoende alternatieve lijnvormige elementen op korte afstand van de bestaande vliegroute. Omdat de vleermuizen over breed front het park over steken en vanwege de aanwezigheid van alternatieve routes wordt deze vliegroute niet gezien als essentiële vliegroute.

Tijdens het onderzoek is foerageergebied vastgesteld van Gewone dwergvleermuis. Volgens de plannen gaat deze tijdelijk verloren, maar vanwege de realisatie van een groenstrook en nieuwe bomen op die locatie komt er op termijn nieuw foerageergebied voor in de plaats (zie bijlage II). Tot het moment dat deze strook weer geschikt is als foerageergebied, is er voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de omgeving van het plangebied.

Advies

Om te waarborgen dat in de toekomst het sportpark geschikt blijft voor vleermuizen dient rekening te worden gehouden met de verlichting van het terrein. Probeer lichtverstoring tijdens het actieve seizoen van vleermuizen (tussen april en november) zoveel mogelijk te beperken. Indien verlichting toch nodig is, gebruik amberkleurige verlichting.

De lichtmasten van de sportvelden dienen in de periode april tot november gebruikt te worden tot uiterlijk 22:00 uur. Tijdens de winterrust van vleermuizen (tussen november en maart) zal er geen lichtverstoring optreden, omdat de vleermuizen dan niet vliegen.

Tot slot dient er gebruik gemaakt te worden van speciale armaturen zodat de lichtuitstraling zo min mogelijk effect heeft de functionaliteit van vliegroutes en foerageergebied.

Aandachtspunten

(geciteerd uit Limpens & Lelieveld 2017):

- Donker is het uitgangspunt, lampen alleen daar plaatsen waar dit echt nodig is
- Lampen alleen laten branden op het moment dat dit echt nodig is;
 - het verlichtingsregime in nacht en seizoen aanpassen aan vleermuizen.
- Aantal lichtpunten en lichtsterkte minimaal houden;
 - soms kan gebruik een groter aantal, lagere en zwakkere lichtpunten beter zicht en minder verstrooiing opleveren; afhankelijk van stralingskarakteristiek
- Licht richten op plek waar het nodig is, door gebruik juiste lichtsoort, armatuur en cut-off;
 - verstrooiing voorkomen; door scherpe cut-off uittreedt-karakteristiek van armatuur geen licht buiten contouren sportveld;
 - licht bewust niet op de opgaande begroeiing richten.
- Licht afschermen met opgaande vegetatie (haag, bomenrij) of andere materialen.

4. Conclusie

Door de plannen voor het realiseren van een sportpark in het Tolhuispark, wordt een deel van het foerageergebied van vleermuizen (tijdelijk) ongeschikt. Doordat in de toekomstige situatie veel groenelementen zijn beoogd, zal er na de realisatie van het sportpark voldoende geschikt foerageergebied voorhanden zijn.

Ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen geldt, dat er geen essentiële vliegroutes zijn aangetroffen. Dit houdt in dat er voldoende alternatieve lijnvormige structuren in de omgeving aanwezig zijn.

Om bovenstaande redenen mag worden geconcludeerd, dat de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van foerageergebied en vliegroutes blijft gewaarborgd.

Bronvermelding

- BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017.
- Limpens, H.J.G.A. & G. Lelieveld, 2017. Second opinion verlichting trainingsvelden HC Bloemendaal in relatie tot vleermuizen. Rapport 2017.24a. Zoogdiervereniging, Nijmegen i.o. van gemeente Bloemendaal.

Websites:

Zoogdiervereniging

Bijlage I Observaties per periode

Vliegroute onderzoek vleermuizen, ronde 1

Datum 2 juni 2022
 Zonsondergang 21:54 uur.
 Temperatuur 15 C
 Windkracht & richting 3 Bft NW
 Bewolking 0/8
 Neerslag geen

Vleermuissoorten
 GD = Gewone dwergvleermuis
 RD = Ruige dwergvleermuis

	noord	zuid	oost	west	onbekend	foeragerend
<i>Periode 1 (21:45 - 22:00)</i>						
-						
<i>Periode 2 (22:00 - 22:15)</i>						
-						
<i>Periode 3 (22:15 - 22:30)</i>						
GD	1		1	3	2	
<i>Periode 4 (22:30 - 22:45)</i>						
GD				2	1	7
RD					1	
<i>Periode 5 (22:45 - 23:00)</i>						
GD			1	7		6
RD				2		
<i>Periode 6 (23:00 - 23:15)</i>						
GD				2		4
<i>Periode 7 (23:15 - 23:30)</i>						
-						
<i>Periode 8 (23:30 - 23:45)</i>						
-						
<i>Periode 9 (23:45 - 00:00)</i>						
-						

Vliegroute onderzoek vleermuizen, ronde 2

Datum 28 juli 2022
 Zonsondergang 21:38 uur.
 Temperatuur 17 C
 Windkracht & richting 3 Bft ZW
 Bewolking 0/8
 Neerslag geen

Vleermuissoorten
 GD = Gewone dwergvleermuis
 RD = Ruige dwergvleermuis

	noord	zuid	oost	west	onbekend	foeragerend
<i>Periode 1 (21:45 - 22:00)</i>						
GD						3
<i>Periode 2 (22:00 - 22:15)</i>						
-						
<i>Periode 3 (22:15 - 22:30)</i>						
GD					4	2
LV					1	
Onb.					1	
<i>Periode 4 (22:30 - 22:45)</i>						
GD	1			5	4	2
LV					1	
<i>Periode 5 (22:45 - 23:00)</i>						
GD				3	3	
RD					1	
<i>Periode 6 (23:00 - 23:15)</i>						
-						
<i>Periode 7 (23:15 - 23:30)</i>						
-						
<i>Periode 8 (23:30 - 23:45)</i>						
GD						1
<i>Periode 9 (23:45 - 00:00)</i>						
-						

Bijlage II Ontwerptekening met te kappen bomen

